70ste vergadering

Donderdag 18 april 2002

Aanvang 13.00 uur

Voorzitter: Van Nieuwenhoven

Tegenwoordig zijn 140 leden, te weten:

Van den Akker, Albayrak, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Arib, Atsma, Augusteijn-Esser, Bakker, Van Baalen, Balemans, Balkenende, Barth, Van Beek, Belinfante, Van den Berg, Biesheuvel, Blaauw, Van Blerck-Woerdman, Blok, Bolhuis, Buijs, Bussemaker, Van de Camp, Cherribi, De Cloe, Cornielje, Çörüz, Crone, Depla, Van Dijke, Dijksma, Dijkstal, Dijsselbloem, Dittrich, Van den Doel, Duijkers, Duivesteijn, Eurlings, Feenstra, Geluk, Van Gent, Giskes, Gortzak, De Graaf, De Haan, Halsema, Hamer, Harrewijn, Van Heemst, Hermann, Herrebrugh, Hessing, Hillen, Hindriks, Van der Hoek, Van der Hoeven, Hofstra, Ten Hoopen, De Hoop Scheffer, Horn, Jonker, Kamp, Kant, Karimi, Klein Molekamp, Van der Knaap, Koenders, Kuijper, Lambrechts, Van Lente, Luchtenveld, E. Meijer, Th.A.M. Meijer, Melkert, Middel, Van Middelkoop, Molenaar, Mosterd, Nicolaï, Niederer, Van Nieuwenhoven, Noorman-den Uyl, Oplaat, Örgü, Oudkerk, Van Oven, Passtoors, De Pater-van der Meer, Pitstra, Poppe, Rabbae, Ravestein, Rehwinkel, Van 't Riet, Rietkerk, Rijpstra, Rosenmöller, Ross-van Dorp, Rouvoet, Scheltema-de Nie, Schimmel, Schoenmakers, Slob, Smits, Snijder-Hazelhoff, Van Splunter, Spoelman, Van der Staaij, Van der Steenhoven, Stellingwerf, De Swart, Swildens-Rozendaal, Terpstra, Timmermans, Udo, Valk, Ter Veer, Te Veldhuis, Vendrik, Verbeet, Verbugt, Verburg, Verhagen, Visser-van Doorn, Van der Vlies, Van Vliet, M.B. Vos, Voûte-Droste, De Vries, Waalkens, Wagenaar, Van Walsem, Weekers, Weisglas, Van Wijmen, Wijn, Wilders, De Wit, Witteveen-Hevinga en Zijlstra.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Schreijer-Pierik, wegens ziekte;

Hoekema, wegens verblijf buitenslands.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, aanstaande dinsdag te stemmen over:
- het wetsvoorstel Vaststelling van de Wet inzake het beheer van de financiën van het Rijk (Comptabiliteitswet 2001) (27849);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Comptabiliteitswet houdende bepalingen inzake het beheer van liquide middelen van rechtspersonen die collectieve middelen beheren, inzake de financiering van die rechtspersonen en inzake de beheersing van het EMU-saldo voor zover dit saldo door het financieel beheer van deze rechtspersonen wordt beïnvloed (Eerste wijziging van de Comptabiliteitswet 2001) (28035);
- de motie-Van Walsem c.s. over een normenkader voor niet financiële informatie (27849 en 28035, nr. 14);
- de motie Passtoors c.s. over een wetsvoorstel toegankelijkheid en bereikbaarheid (24170, nr. 68);
- het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan (27455).

Ik stel voor, toe te voegen aan de agenda voor volgende week:
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op bijzondere medische verrichtingen betreffende invoering van een verbod op xenotransplantatie (28284);
- het wetsvoorstel Wijziging van artikel 19 van de Huurprijzenwet woonruimte (wijziging motiveringsgrens huurverhogingsvoorstellen) (28195);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Gerechtsdeurwaarderswet en de Waterschapswet in verband met enige technische aanpassingen (27845);
- de Voorjaarsnota (28295), met maximumspreektijden voor:
PvdA, VVD en CDA 10 minuten;
D66 en GroenLinks 7 minuten;
overige fracties 5 minuten.

Ik stel voor, van de agenda af te voeren:
- het wetsvoorstel Regels voor het bestuur in stedelijke regio's (Wet bestuur in stedelijke regio's) (28095);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen in verband met de afschaffing van de verplichte bundeling en integratie van gemeenschappelijke regelingen in samenwerkingsgebieden en daarmee samenhangende wijzigingen (27008);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet luchtvaart inzake de exploitatie

van de luchthaven Schiphol (28074);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Politiewet 1993 in verband met de aanpassing van de bevoegdheden op regionaal niveau, alsmede van de bevoegdheden van de Raad voor het Korps landelijke politiediensten (27560);
- het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het niet afleggen van een getuigenverklaring na een daartoe strekkende toezegging (28017);
- het VAO Orgaandonatie;
- het VAO Politieaangelegenheden;
- het voorstel van wet van de leden Harrewijn en Rosenmöller tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden in verband met het verschaffen van openbaarheid over de hoogte van inkomens van topkader, bestuurders en toezichthouders van ondernemingen (Wet openbaarheid topinkomens) (28163);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de geneesmiddelenvoorziening (reclame, registratie, bewaking, toezicht/handhaving inzake geneesmiddelen) (23959).

Ik benoem tot lid van de Tijdelijke commissie aanvullende onderwerpen NIOD-rapport de leden Bakker, Wilders, Harrewijn, Van Middelkoop, Valk, Van Ardenne-van der Hoeven en Kant. De constitutie zal om 16.30 uur plaatsvinden in de Thorbeckezaal.

Tot slot deel ik mee dat de voor dinsdag 16 april geagendeerde stemmingen zullen plaatsvinden op dinsdag aanstaande.

Aangezien voor de stukken gedrukt onder de nummers 28262 (R1715), 28264 en 28266 de termijnen zijn verstreken, stel ik voor dat wat deze Kamer betreft, de daarbij ter stilzwijgende goedkeuring overgelegde stukken zijn goedgekeurd. Ik stel voor, deze stukken voor kennisgeving aan te nemen.

Ik deel mee dat ingevolge artikel 69, tweede lid, van het Reglement van orde de aangehouden moties 20454, nr. 59, 27293, nr. 14, 27428, nr. 16, 26732, nr. 100, 28000-A, nrs. 15 en 21, 28000-XII, nr. 12, en 28000-XIV, nrs. 17 en 28, zijn vervallen.

Ik stel voor, te besluiten dat de motie-Marijnissen over inzage in de correspondentie tussen de ministeries van VWS en EZ over tabaksreclame (27437, nr. 1) opnieuw wordt aangehouden. Dit betekent dat de in artikel 69, tweede lid, genoemde termijn van 60 dagen voor de hiervoor genoemde motie opnieuw is gaan lopen.

Ik stel voor, de stukken 24095, nr. 98, 28000-VI, nrs. 58 en 60, 28000-VII, nr. 54, en 28000-A, nr. 26, voor kennisgeving aan te nemen.

Het woord is aan de heer Rosenmöller.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Voorzitter. In de indrukwekkende lijst die u opsomde, zat ook het wetsvoorstel 28163, de Wet openbaarheid topinkomens. Normaal gesproken, hadden wij dat wetsvoorstel gisteren en vandaag in de plenaire zaal behandeld vanwege het feit dat het aangemeld was voor plenaire behandeling. Dat dat gisteren niet kon doorgaan, is logisch vanwege het debat van gisteren.

Het wetsvoorstel is, zo hebben de secretarissen ook bepaald, niet controversieel omdat het een zaak is tussen Kamer en Kamer. Wat dat betreft, is er dus geen beletsel om het deze of volgende week in de Kamer te behandelen. Nu is die zaak gisteren in de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de orde geweest. De commissie besloot, de Kamer te verzoeken dit wetsvoorstel van de agenda af te voeren en een nadere procedure te bepalen in de eerstvolgende procedurevergadering na het verkiezingsreces. Daar heb ik moeite mee. Het afgelopen jaar heb ik, samen met collega Harrewijn, hard aan dit wetsvoorstel gewerkt. Het is gereed verklaard voor plenaire behandeling. Het is dan logisch, ook in collegiaal verband, dat je dan zo'n initiatiefwetsvoorstel kunt afronden in deze parlementaire periode. Daar zijn dus veel goede argumenten voor.

Ik weet dat in de commissievergadering de suggestie is geopperd om nog een nadere hoorzitting te beleggen, hoewel ik in de schriftelijke behandeling al gereageerd heb op de brieven van VNO/NCW, MKB en FNV/CNV. Desalniettemin kan dat gebeuren. Mijn tussenvoorstel is om te bezien of begin volgende week die hoorzitting kan worden belegd, als daar daadwerkelijk behoefte toe zou zijn, en tegelijkertijd in het tweede deel van de komende week dit wetsvoorstel toch nog op de agenda te plaatsen, zodat het een met het ander kan worden gecombineerd. Dat lijkt mij een goede zaak.

Mevrouw **Giskes** (D66): Mijn fractie begrijpt heel goed waarom de heer Rosenmöller dit voorstel doet. Wij streven er uiteraard naar, het initiatiefwetsvoorstel zo snel mogelijk te behandelen, maar er is nu wel ineens sprake van een moordend tempo. Het pure feit dat er een hoorzitting wordt gewenst, los van welke situatie rond het kabinet dan ook, is wat ons betreft onvoldoende reden om ineens zo'n tempo aan te houden. Ik zie het ook niet gebeuren, gelet op het debat dat verder in de week zal plaatsvinden.

De **voorzitter**: Ik heb nog een vraag. Misschien kan de voorzitter van de vaste commissie die beantwoorden. Het wetsvoorstel was aangemeld voor plenaire behandeling. Dus was het op de agenda geplaatst. Ik heb begrepen dat de commissie aanleiding zag voor een nadere procedure. Zij wil namelijk alsnog een hoorzitting houden. De heer Rosenmöller zou graag zien, als ik hem goed begrijp, dat die hoorzitting komende maandag wordt gehouden. Dat kan ertoe leiden dat het wetsvoorstel dinsdag wordt aangemeld voor plenaire behandeling. Zie ik dat goed?

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Er waren verschillende redenen waarom wij gisteren tijdens de extra procedurevergadering hebben besloten, de kwestie te agenderen voor een procedurevergadering, direct na het verkiezingsreces en na de verkiezingen. Dan kunnen wij bezien wanneer het wetsvoorstel kan worden behandeld. Een van de redenen, breed gedragen, heeft te maken met het verzoek om een hoorzitting. Die hoorzitting vindt men noodzakelijk, omdat er bij de voorbereiding van de plenaire behandeling te weinig gegevens voorhanden waren. Ik kan mij wel wat voorstellen bij de bezwaren van de fractie van D66 over het tempo dat nu ineens zou worden opgelegd, ook gelet op het feit dat er volgende week nog andere debatten plaatsvinden. Kijkend naar de andere woordvoerders, houd ik toch vast aan het besluit dat gisteren

in de procedurevergadering is genomen.

De **voorzitter**: Dat begrijp ik. Het is goed dat u de kwestie op deze manier nader uitlegt, maar wij moeten nu reageren op het voorstel van de heer Rosenmöller. Hij wil de hoorzitting aanstaande maandag laten plaatsvinden, zodat er toch nog een mogelijkheid is het wetsvoorstel volgende week te behandelen. Ik wil verder nog graag een argument noemen, maar dat moet u zelf wegen. Wij hebben in dit huis de gewoonte om een initiatiefwetsvoorstel van een lid, als het niet zeker is dat hij of zij dat wetsvoorstel in de volgende periode kan verdedigen, als dat kan, snel te behandelen. Er kan aanleiding zijn, mijnheer Harrewijn – ik zeg het heel voorzichtig – te bezien of dit een reden is het wetsvoorstel te behandelen. Dat hoeft echter helemaal niet het geval te zijn.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): De PvdA-fractie hecht erg aan het houden van een hoorzitting. Het lijkt mij niet meer dan redelijk dat, als die maandag kan worden gehouden, er inderdaad een nader afwegingsmoment komt om te bezien of het wetsvoorstel alsnog volgende week kan worden behandeld.

De heer **Van der Knaap** (CDA): Ik wil al het mogelijke doen om het mogelijk te maken dat de behandeling van het initiatiefwetsvoorstel een ordentelijk verloop krijgt, maar de zorgvuldigheid is ook van groot belang. Als de Kamer aandringt op een hoorzitting, dan is het wel van belang wie er tijdens de hoorzitting worden gehoord. Een hoorzitting alleen met werkgevers en werknemers is iets te kort door de bocht.

Mevrouw **Terpstra** (VVD): Gehoord de beraadslaging, lijkt het mij goed dat wij nog vanmiddag een extra procedurevergadering houden met de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dan moet worden aangegeven wie men wil horen. Vervolgens vragen wij de initiatiefnemers of zij dat nog kunnen organiseren. Daarna kunnen wij, na maandag, besluiten of het wetsvoorstel gereed is voor plenaire behandeling.

De **voorzitter**: Mijn voorstel is dat het daarmee niet is afgesloten, maar dat er na de hoorzitting een nieuw afwegingsmoment komt.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Ik neem kennis van het gestelde over het belang van de hoorzitting. Ik begrijp dat, maar misschien mag het belang van de hoorzitting worden afgezet tegen het moment van twee weken geleden, toen de commissie unaniem besloot het wetsvoorstel gereed te verklaren voor plenaire behandeling. Ik heb er echter begrip voor dat er een wens is om een hoorzitting te houden. Ik wil er alles aan doen, ook in overleg met de collega's, om die hoorzitting op een zodanig tijdstip te beleggen dat recht gedaan wordt aan die wens, maar ook aan de wens om het uiterste te doen om het wetsvoorstel de komende week te behandelen. Ik begrijp dat dat de intentie van de collega's is. Het is mijn intentie om een maximale bijdrage te leveren om die hoorzitting te realiseren. Wij moeten er dan ook wel uit kunnen komen.

De heer **Weisglas** (VVD): De heer Rosenmöller spreekt over de intenties van collega's. De VVD-fractie spreekt echter geen intentie uit, maar wacht af wat het nadere voorstel van de voorzitter zal zijn.

De **voorzitter**: Dat is duidelijk. Dat zullen wij na de hoorzitting horen. Ik denk dat de voorzitter van de vaste Kamercommissie zal regelen dat het op die manier gebeurt. Ik zie mevrouw Terpstra knikken. Er wordt dus nog vanmiddag een extra procedurevergadering geconvoceerd.

Het woord is aan de heer Van Oven.

De heer **Van Oven** (PvdA): Voorzitter. Precies een week geleden is de zestigste ratificatie van het Internationaal Strafhof binnengekomen. Dat betekent dat het statuut voor het Hof 1 juli in werking treedt. Het Nederlandse parlement wacht echter nog steeds op de indiening van de Wet internationale misdrijven, die voor 1 april was aangekondigd. Wanneer dat wetsvoorstel er volgende week niet ligt, zullen wij niet in staat zijn om voor het reces zelfs maar een begin te maken met de parlementaire behandeling. Daarom wil ik voorstellen de regering te verzoeken, ten spoedigste met de indiening van dat wetsvoorstel te komen, dan wel schriftelijk te laten weten waarom dat niet mogelijk zou zijn.

De **voorzitter**: Ik stel voor, dit gedeelte van het stenogram door te geleiden naar het kabinet.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Dijksma.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Voorzitter. U heeft zojuist een voorstel gedaan voor de stemmingslijst voor komende dinsdag. Daarover wil ik graag namens mijn fractie een nader voorstel doen. Ik stel voor om de moties ter vervanging van de F-16, onder stuk nr. 26488, van de stemmingslijst af te voeren. Ik wil daar graag de volgende inhoudelijke argumentatie bij geven. De fractie van de PvdA is van mening dat wij nog midden in de behandeling in de Kamer omtrent dit onderwerp zitten. Wij hebben vraagtekens geplaatst bij de cijfermatige onderbouwing van het besluit dat aan ons is voorgelegd. Wij hebben die vraagtekens in het debat naar voren gebracht, maar die zijn niet in alle opzichten weggenomen. Bovendien heeft het kabinet tijdens het debat nieuwe gegevens op tafel gelegd, waarover wij in onze fractie nog nader wilden spreken. Dat heeft weer tot een aantal nadere vragen geleid. Je zou kunnen zeggen dat er tussen ons en het kabinet op een aantal punten nog een verschil van interpretatie is over de cijfermatige onderbouwing van de business case. Wij sluiten ook niet uit dat het nog nodig zal zijn om het oordeel over die cijfers aan derden te vragen. Al met al is het besluit wat ons betreft niet rijp voor een finaal oordeel van de Kamer.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Voorzitter. Dit is bijna een punt van orde. Dit lijkt namelijk op een voortzetting van het debat.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Ardenne, u weet dat ik altijd heel goed oplet. Mevrouw Dijksma zei steeds: wij vinden dat... Zij gaf een nadere onderbouwing van het waarom van haar vraag om deze moties van de stemmingslijst af te voeren. Dat mag. Net zo goed als u nu uw mening kunt geven.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Ik constateer dat er

teruggegrepen wordt op de discussie die destijds is gevoerd. Die was echter afgerond. Mijn fractie kijkt er als volgt tegenaan: als de Kamer geen uitspraak doet over de voorliggende moties, kan het kabinet het besluit dat reeds is genomen, gewoon uitvoeren.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Voorzitter. Voordat ik er inhoudelijk op in kan gaan, wil ik antwoord op twee vragen. Vraagt mevrouw Dijksma om heropening van het debat? Acht zij het denkbaar dat er voor het verkiezingsreces alsnog over de moties gestemd kan worden?

De **voorzitter**: Mevrouw Dijksma, het lijkt mij goed dat u eerst deze twee vragen beantwoordt.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Tegen mevrouw Van Ardenne zeg ik dat zij zichzelf echt te kort doet.

De **voorzitter**: Ik doelde op de feitelijke vragen van de heer Rouvoet. Daarna krijgt u gelegenheid om op de overige opmerkingen in te gaan, maar dan wil ik eerst de mening van de andere fracties horen.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Mijn opmerking van zojuist kan ook als een feit gezien worden.

Tegen de heer Rouvoet zeg ik dat de Kamer eerder heeft gesproken over de vraag of er volgende week dinsdag over onder andere dit onderwerp gestemd moet worden. Ik doe nu geen voorstel voor heropening van het debat, maar ik vraag wel de stemmingen die voor aanstaande dinsdag gepland staan, te verdagen.

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Er is gezegd dat wij nog middenin het debat zitten, maar dat kan niet waar zijn, want wij hebben al een derde termijn gehad. Dat laat onverlet, dat om heropening kan worden gevraagd.

Ik begrijp niet precies wat mevrouw Dijksma namens de fractie van de PvdA vraagt. Zij vraagt om uitstel van stemming, maar tevens maak ik uit haar woorden op dat dit onderwerp controversieel verklaard moet worden. Als dat gebeurt, kan er helemaal niet meer over deze moties gestemd worden, want de staatsrechtelijke situatie verandert volgende week niet meer.

Wij moeten ons goed realiseren dat het om een bijzondere situatie gaat. Wij hebben het niet over de behandeling van een wet. Als een wetsvoorstel controversieel wordt verklaard, wordt de behandeling gewoon gestopt. Nu gaat het echter om een besluit van het kabinet dat al genomen is. Als de Kamer niet stemt, kan het kabinet doorgaan. Ik denk dat mevrouw Dijksma juist op stemming moet aandringen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter. Een onderwerp wordt controversieel verklaard als je van mening bent dat het kabinet niet met een bepaald onderwerp door kan gaan omdat dit meer inhoudt dan alleen het draaiende houden van het land. Het kabinet heeft een besluit genomen en dat is aan de Kamer gestuurd met de mededeling dat het kabinet na overleg met de Kamer verder zal gaan. Als de Kamer geen signaal geeft, kan het kabinet in principe doorgaan. In dit verband is het van belang dat het kabinet ons laat weten hoe het de eventuele beslissing om dit onderwerp controversieel te verklaren, interpreteert. Wij willen weten of het kabinet zich dan nog gerechtigd acht om door te gaan op de weg die het wil volgen, namelijk tekenen van het contract.

De heer **Harrewijn** (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks is zeer geïnteresseerd in het standpunt van de PvdA. Dat krijgen wij echter steeds maar niet te horen. Wij zijn van mening dat dit een zeer controversieel onderwerp is. Wij kunnen ons goed voorstellen dat de Kamer daar geen uitspraak over doet. In de brief van het kabinet staat dat het verdere stappen zal zetten na overleg met de Kamer. Het overleg met de Kamer is nog niet afgerond en het lijkt mij raar dat een kabinet in demissionaire staat een beslissing neemt over een zo belangrijk onderwerp. Dit kan de opmaat zijn voor een uitgave van ongeveer 7 mld. Ik ben het met de PvdA-fractie eens dat dit wel een heel ongelukkig moment is voor een finale afronding, nu er nog zoveel vragen leven.

De heer **Weisglas** (VVD): Voorzitter. Het is goed dat mevrouw Dijksma zo duidelijk heeft gezegd dat zij geen heropening vraagt. Daarmee onderstreept zij dat de beraadslaging na drie termijnen inderdaad is gesloten. Om die reden zijn wij voorstander van uw voorstel om de stemmingslijst van afgelopen dinsdag te handhaven. Dit betekent dat wij aanstaande dinsdag over de JSF-moties kunnen stemmen.

Hiermee zeg ik indirect dat wij geen behoefte hebben aan nadere informatie, zoals mevrouw Giskes vraagt, omdat wij het eens zijn met de CDA-fractie dat de regering het genomen besluit kan uitvoeren indien wij niet zouden stemmen. Na alle beraadslagingen hierover vinden wij het beter wanneer dat na een stemming gebeurt.

Mevrouw **Kant** (SP): Ik ben het ermee eens dat nu stemmen heel moeilijk ligt, omdat het onderwerp controversieel is, hoe je het ook wendt of keert. Die stemmingen hebben daar natuurlijk alles mee te maken. Ik stel mevrouw Dijksma ook een vraag. Nu niet stemmen kan formeel de consequentie hebben dat het kabinet toch besluit. Bedoelt zij eigenlijk niet dat de hele besluitvorming over de JSF naar haar mening controversieel is nu het kabinet demissionair is en dat die besluitvorming gestopt moet worden? Moet de Kamer zich daar niet over uitspreken?

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Voordat ik inhoudelijk op de zaak kan ingaan, heb ik het antwoord op de door mij gestelde vraag wel nodig. Ik vind mevrouw Dijksma op dit punt niet duidelijk, want zij zegt geen heropening van de beraadslaging te vragen, maar haar argumentatie is daar wel op gericht. Zij zegt bijvoorbeeld dat er nieuwe argumenten zijn, dat er verschil van mening is en dat nog niet alle vragen beantwoord zijn. Dat duidt op een heropening van het debat. Daarom wil ik weten of zij het onderwerp controversieel wil verklaren, maar daar heeft zij haar argumentatie niet voor nodig, of dat zij een heropening van het debat wil. Dat punt kan zij niet in de lucht laten hangen. Mijn tweede vraag hangt daarmee samen: is het volgens haar denkbaar – dat is voor onze afweging ook van belang – om nog voor het begin van het verkiezingsreces te stemmen?

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Ik zal even heel duidelijk zijn: wij willen dit onderwerp controversieel verklaren. Voor mij is het echter een goed gebruik om daar argumenten bij te

leveren. Natuurlijk ben ik er evenals de fractie van D66 heel nieuwsgierig naar hoe het kabinet hierop reageert. Ik kan mij niet voorstellen dat dit in deze situatie een soort ''business as usual''-reactie is. Daar gaat het kabinet evenwel over en niet de Kamer. Laten wij vandaag beginnen met het creëren van ons eigen feit, namelijk het hier uitspreken dat het onderwerp controversieel is. Daarbij hoort het voorstel dat de stemmingen over dit onderwerp van de stemmingslijst worden afgevoerd. Dat voorstel doe ik de Kamer nu namens mijn fractie.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het is wel interessant om te weten wat mevrouw Dijksma zich wel of niet kan voorstellen wat het kabinet zal doen, maar ik vind dat een wat magere basis voor het nemen van een onomkeerbaar besluit. Als wij vandaag namelijk zouden besluiten dat het controversieel is en maandag merken wij dat het kabinet zich bevoegd acht om gewoon door te gaan, zijn wij verder van huis dan mevrouw Dijksma naar mijn mening wil gaan. Op dit moment kunnen wij daarover niet op deze manier besluiten. Ik handhaaf mijn verzoek om een brief, maar wil daarin bovendien een antwoord op de vraag hoe het nu werkelijk zit met de tijdsklem op de besluitvorming. Tot op heden is ons gemeld dat die er is.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): De vragen die mevrouw Giskes stelt, hebben wij natuurlijk ook. Ik heb toch nog altijd de veronderstelling dat wij als Kamer, wanneer wij een reactie van het kabinet willen krijgen over een mogelijke situatie, die situatie wel eerst mogelijk moeten maken. Daarnaast zijn wij hier ook volgende week nog in vergadering, zodat wij dan kunnen reageren op de reactie van het kabinet. Vandaag is het een kwestie van kiezen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Als de Kamer een motie indient, geeft het kabinet aan hoe het aankijkt tegen een eventuele aanvaarding van de motie. Het is dus helemaal niet raar om aan het kabinet te vragen wat het zou doen als dit of dat...

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Ik vind die vraag niet raar. Ik denk echter dat die pas in alle volheid gesteld kan worden als de Kamer laat zien dat die aan de orde is.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat is al duidelijk. Wij kunnen een onderwerp evenwel niet de ene dag controversieel verklaren en het de volgende dag niet-controversieel verklaren, aangenomen dat dit aan de orde is.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Nu mevrouw Dijksma duidelijkheid heeft geschapen over het karakter van het verzoek van de PvdA-fractie kan ik namens mijn fractie inhoudelijk reageren. Er is natuurlijk wel enig begrip op te brengen voor de stelling dat het een omstreden onderwerp is, zeg ik met gevoel voor understatement. Gelet op het karakter van dit agendapunt – het gaat om een besluit van het kabinet waarvoor anders dan bij wetgeving geen instemming van de Kamer nodig is – vind ik het tegelijkertijd parlementair niet gewenst om er een soort stilzwijgende goedkeuring van uit te laten gaan. Ik wijs erop dat de zaken in de argumentatie van mevrouw Dijksma toch wel door elkaar dreigen te lopen. Volgende week komen wij inderdaad weer bij elkaar. Als het verzoek is om het ongewenst te verklaren, kan dit toch niet overlopen in de gedachte dat wij er volgende week weer over spreken. Als mevrouw Dijksma vraagt om dit onderwerp controversieel te verklaren, is de stelling van mijn fractie dat het gewenst is om duidelijkheid te verschaffen over de opvatting van de Kamer over de ingediende moties en dat het niet gewenst is te komen tot een soort stilzwijgende goedkeuring. Over het voorstel van mevrouw Giskes wil ik nog zeggen dat het mij niet goed lijkt om aan het kabinet de vraag te stellen: wat doet u als wij niets doen? Ik vind dit een uiting van parlementaire armoede.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Misschien zouden wij kunnen stemmen over uw voorstel?

De **voorzitter**: Er zijn nog meer mensen die het woord willen. Die krijgen dat ook.

De heer **Harrewijn** (GroenLinks): Gaat mevrouw Dijksma ervan uit dat het kabinet niets meer doet met dit onderwerp als wij het nu controversieel verklaren? Is het haar stelling dat wij, als het kabinet toch een ander geluid laat horen, een nieuw feit hebben en dan volgende week weer opnieuw kunnen vergaderen?

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Ik voelde mij thuis bij de opmerking die de heer Harrewijn in zijn eerste interruptie maakte.

Mevrouw **Kant** (SP): Dit is erg belangrijk en daarom wil ik nog enige verduidelijking van de fractie van de Partij van de Arbeid. Als wij nu niet stemmen over de moties, omdat het onderwerp controversieel is, is het hele proces van besluitvorming dus volgens de Kamer controversieel. Het zou dan een hele rare figuur zijn als het kabinet vervolgens toch de ''letter of intent'' tekent.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Daarin heeft mevrouw Kant gelijk.

De heer **Weisglas** (VVD): Het controversieel verklaren van de behandeling van een onderwerp in de allerlaatste fase, namelijk het stemmen, vind ik vreemd. Het is echter het recht van de fractie van de PvdA om daarom te vragen. Ik ben het met de heer Rouvoet en anderen eens dat als wij dit wel doen, wij niet van het kabinet kunnen verlangen dat het de normale besluitvorming niet meer kan volgen. Die normale besluitvorming van het kabinet is dat het bij het uitblijven van een expliciete beslissing van de Kamer door te stemmen over een motie, het genomen besluit kan uitvoeren. Wij weten allemaal wat dit betekent. Tegen die achtergrond denk ik dat het goed is deze beraadslaging te beëindigen met een stemming over het voorstel van de voorzitter.

Mevrouw **Giskes** (D66): Nu ligt er een voorstel om te stemmen over het voorstel van de voorzitter, maar ik zou dan graag eerst een oordeel willen hebben over mijn voorstel.

De **voorzitter**: Ik zal proberen dit voorstel samen te vatten. Mevrouw Giskes wil op dit moment niet stemmen over het voorstel van mevrouw Dijksma. Zij wil eerst een brief vragen aan het kabinet waarin de vraag centraal staat wat het kabinet zal doen als de Kamer besluit om aanstaande dinsdag niet te stemmen. Heb ik dit goed begrepen?

Mevrouw **Giskes** (D66): Als de

Kamer het controversieel verklaart en dus geen beslissing neemt.

De **voorzitter**: Ik wijs erop dat dit twee verschillende beslissingen zijn. De Kamer moet natuurlijk eigenmachtig beslissen of zij iets al dan niet controversieel vindt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat is waar.

De **voorzitter**: Pas daarna kunnen wij van het kabinet horen wat het daarvan vindt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik zal het niet ingewikkelder maken. De vraag is terecht wat het kabinet doet als de Kamer dit onderwerp controversieel verklaart en zichzelf niet meer in staat acht hiermee verder te gaan.

Mevrouw **Van Ardenne-van der Hoeven** (CDA): Mij lijkt dat wij dan eerst met elkaar moeten afspreken of wij dit onderwerp controversieel verklaren en of wij tot stemming willen overgaan. Ik zou vinden dat de Kamer geen knip voor haar neus waard is als zij geen uitspraak wil doen over de moties die voorliggen. Mijn voorstel is daarom om nu te stemmen over het voorstel van mevrouw Dijksma of dit onderwerp controversieel is of niet.

Mevrouw **Giskes** (D66): Het heeft natuurlijk geen zin om eerst een beslissing te nemen en daarna die vraag aan het kabinet te stellen.

De **voorzitter**: Ik denk dat mevrouw Van Ardenne gelijk heeft. Pas als de Kamer iets heeft uitgesproken, kan zij het kabinet vragen om daarop commentaar te geven. Het kabinet kan dan pas zeggen wat er verder zal gebeuren.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dit zou alleen logisch zijn als dit zou betekenen dat – afhankelijk van de reactie van het kabinet – er volgende week nog een andersoortig besluit zou kunnen worden genomen over het al of niet controversieel zijn van deze stemming. Dit lijkt mij vreemd.

De **voorzitter**: Het is het recht van de Kamer en niet van het kabinet om een onderwerp controversieel te verklaren.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik leg de keuze ook niet bij het kabinet. Voordat ik mijn standpunt kan bepalen over de vraag of ik dit onderwerp controversieel vind, wetende wat de implicaties zijn, wil ik uitsluitsel over de vraag wat die implicaties überhaupt zouden kunnen zijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Giskes, u stelt mij voor een heel moeilijk probleem. Wat u vraagt, doet volgens mij namelijk geen recht aan de besluitkracht die de Kamer op dit soort momenten behoort te hebben. U heeft echter het recht om hierom te vragen en daarom zal ik de Kamer nu eerst vragen of zij het met u eens is dat het kabinet uitsluitsel moet geven over de implicaties. Als u persisteert, breng ik uw voorstel in stemming, voorafgaande aan een stemming over de vraag of dit onderwerp controversieel is. Daarover kan de Kamer vervolgens haar eigen afweging maken. Ik zie dat u uw voorstel in stemming wilt brengen.

In stemming komt het voorstel van mevrouw Giskes.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezigen leden van de fracties van de PvdA en D66 voor dit voorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.

Deze uitslag betekent dat wij nu kunnen beslissen over het voorstel van mevrouw Dijksma. Het is haar voorstel om nu te stemmen over de vraag of de stemmingen van aanstaande dinsdag over de JSF van de lijst afgevoerd moeten worden, omdat dit onderwerp controversieel is.

In stemming komt het voorstel van mevrouw Dijksma.

De **voorzitter**: Wij zullen hoofdelijk stemmen.

Vóór stemmen de leden:
Scheltema-de Nie, Schimmel, Schoenmakers, Smits, Spoelman, Van der Steenhoven, Swildens-Rozendaal, Timmermans, Valk, Ter Veer, Vendrik, Verbeet, Van Vliet, Waalkens, Wagenaar, Van Walsem, Witteveen-Hevinga, Zijlstra, Albayrak, Apostolou, Arib, Barth, Belinfante, Bolhuis, Bussemaker, De Cloe, Crone, Depla, Dijksma, Dijsselbloem, Dittrich, Duijkers, Duivesteijn, Feenstra, Van Gent, Giskes, Gortzak, De Graaf, Halsema, Hamer, Harrewijn, Van Heemst, Hermann, Herrebrugh, Hindriks, Van der Hoek, Horn, Kant, Karimi, Koenders, Kuijper, Lambrechts, Melkert, Middel, Molenaar, Van Nieuwenhoven, Noorman-den Uyl, Oudkerk, Van Oven, Pitstra, Poppe, Rabbae, Ravestein, Rehwinkel en Rosenmöller.

Tegen stemmen de leden:
Slob, Snijder-Hazelhoff, Van Splunter, Van der Staaij, Stellingwerf, De Swart, Terpstra, Udo, Te Veldhuis, Verbugt, Verburg, Verhagen, Visser-van Doorn, Van der Vlies, Voûte-Droste, De Vries, Weekers, Weisglas, Van Wijmen, Wijn, Wilders, Van den Akker, Van Ardenne-van der Hoeven, Atsma, Augusteijn-Esser, Van Baalen, Balemans, Balkenende, Van Beek, Van den Berg, Biesheuvel, Blaauw, Van Blerck-Woerdman, Blok, Buijs, Van de Camp, Cherribi, Cornielje, Çörüz, Van Dijke, Dijkstal, Van den Doel, Eurlings, Geluk, De Haan, Hessing, Hillen, Van der Hoeven, Hofstra, Ten Hoopen, De Hoop Scheffer, Jonker, Kamp, Klein Molekamp, Van der Knaap, Van Lente, Luchtenveld, E. Meijer, Th.A.M. Meijer, Van Middelkoop, Mosterd, Nicolaï, Niederer, Oplaat, Örgü, Passtoors, De Pater-van der Meer, Van 't Riet, Rietkerk, Rijpstra, Ross-van Dorp en Rouvoet.

De **voorzitter**: Ik constateer dat het voorstel met 72 tegen 65 stemmen is verworpen.

Overeenkomstig de overige voorstellen van de voorzitter wordt besloten.

Sluiting 13.50 uur

□

Lijst van ingekomen stukken, met de door de voorzitter terzake gedane voorstellen:

1. de volgende voorstellen van wet:
Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2002 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (28303);
Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het gemeentefonds voor het jaar 2002 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (28310);